

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Koolimuusika õppekava

Kerli Hellamaa

**ÕPITAVA REPERTUAARI ANALÜÜSIMINE
KLAVERIÕPETUSE TUNDIDES LÕUNA-EESTI
MUUSIKAKOOLIDE KLAVERIÕPETAJATE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: MA Themuri Sulamanidze

Kaitsmisele lubatud.....

Viljandi 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KLAVERIÕPETUSEST EESTIS ÜLDISELT	5
1.1. Klaveriõpetusest Eestis	5
1.2. Klaveriõpetuse metoodikast Eestis	6
1.3. Klaveripalade analüüsist	7
1.3.1. Õpitava repertuaari analüüsist Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetuse õppekavades.	8
1.3.2. Muusikalised aspektid	10
1.3.3. Tehnilised aspektid	12
1.3.4. Muud aspektid	13
2. UURIMUSE METOODIKA JA VALIM	14
2.1. Valim	14
2.1. Andmekogumise meetod ja protseduuri kirjeldus	15
2.3. Andmete analüüs	16
3. UURIMUSTÖÖ TULEMUSED JA ANALÜÜS	17
3.1. Klaveriõpetajate küsitluste tulemused	17
3.2. Järeldused	24
KOKKUVÕTE	26
KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS	28
LISA	30
Küsimustik klaveriõpetajatele	30
SUMMARY	34

SISSEJUHATUS

Õpilane peab teadma igat harjutust, mida ta mängib, peab teadlikult rakendama üht või teist aplikaatouri, emotsiooni, sealjuures vältides sõrmede omavolilist, juhuslikku liikumist klaviatuuril ja juhuslikku tooniandmist (Lensin 1975, lk 7).

Olles üldhariduskoolis muusikaõpetaja, käisid klaveriõpilased tihti muusikaklassis oma klaveripalasid harjutamas. Sageli küsisid nad abi ja nõu, kuidas kiiremini lugu selgeks õppida. Vaadates koos nooti, selgus, et nad ei teadnud, mida nad mängivad, ehk siis nad ei olnud pala läbi analüüsinud. Sellest tulenevalt tekkiski huvi, kas ja milliseid aspekte analüüsitakse klaveriõpetuse tundides, ning kui oluliseks klaveriõpetajad nende aspektide analüüsi üldse peavad.

Iga eriaineõpetaja peamiseks eesmärgiks on äratada lastes armastust muusika vastu, õpetama neid tunnetama, emotsionaalselt läbi elama muusikat, ning sellest lähtudes õpetada last nägema pala teksti, kuulma selle taga muusikat ja suhtuma teksti esitamisse loominguliselt (Sarv 1975, lk 4).

Muusikakooli klaverirepertuaari analüüsi on varem käsitletud mitmes erinevas lõputöös (Pöld 1973; Badina 2012; Grahv 2017 jt). Minu teemale lähedane on ka varem kaitstud töö Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias, mille teemaks oli "Õpilaste abistamine muusikateoste päheõppimisel Pärnu regiooni klaveriõpetajate näitel" (Potštar 2014). Seda tööd lugedes selgus, et palade päheõppimist lihtsustab palade analüüs.

Uurimisprobleemiks on, kuidas ja mil määral analüüsivad Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetajad klaveritundides õpitavat repertuaari. Sellest lähtudes on uurimuse eesmärgiks välja selgitada õpitava repertuaari analüüsivate aspektide roll ja tähtsus Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetuse tundides.

Tuginedes eesmärgile, otsin vastuseid alljärgnevatele uurimisküsimustele:

- Milliseid aspekte analüüsitakse õpilasega mängitava repertuaari õppeprotsessis?
- Kas ja millist tähtsust omistavad klaveriõpetajad repertuaari analüüsile?

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis annan ülevaate uurimuse teoreetilisest raamistikust: klaveriõpetusest Eestis; metoodikast Eestis, milliseid klaveriõpetuse metoodilisi materjale on läbi aegade ilmunud; toon välja repertuaari analüüsi osa klaveriõppe ainekavades, ning kirjeldan analüüsi aspekte ja nende elemente. Teine peatükk käsitleb uurimuse metoodikat ja valimit. Töö viimases osas esitan uurimuse tulemused ja järeldused.

1. KLAVERIÕPETUSEST EESTIS ÜLDISELT

1.1. Klaveriõpetusest Eestis

Klaverimäng jõudis Eestisse 18. sajandi lõpul, levides algselt peamiselt jõukas baltisaksa ringkonnas, sest klaveriõpetajateks olid enamasti Saksamaalt tulnud muusikaõpetajad ja organistid ning nende eratunnid olid väga kallid. Leidus ka üksikuid eesti päritolu õpilasi, kel õnnestus sel ajal klaveriõpingutel osaleda. (Lippus 1997)

19. sajandi lõpul eestlaste jõukus kasvas ja üha enam said muusikaõpinguid alustada just eestlastest õpilased ning seeläbi tunti vajadust kindla õppeprogrammi järele, mistõttu loodi Eesti esimesed muusikakoolid Tallinnasse ja Tartusse (Pung 2002). Nende muusikakoolide põhitähelepanu oli suunatud klaveriõppele, kuid lisaks õpetati ka teoreetilisi aineid (Haasma 2006).

Peale muusikakoolide oli võimalik õppida klaverimängu arvukate eraõpetajate juures ja seda isegi väiksemates linnades. Mõned aktiivsemad pedagoogid asutasid eramuusikakoole, kus õpetati peale eriala ka teoreetilisi aineid. Samuti loodi mõningate keskkoolide juurde klaverimängu õppimise võimalusi. Õpingutel kasutati üsna vananenud saksa repertuaari ning selles vallas sai uuendajaks Riho Päts, kes avaldas oma metoodilise materjali analüüsides selle eessõnas ka tollast repertuaari. (Lippus 1997)

Iseseisvusajal saavutati eesti klaverimängukultuuri väga hea tase ja ulatus. Peale sõda kasvas kõrgematest muusikakoolidest välja nõukogudeaegne mitmeastmeline muusikakoolide süsteem, mis panustas professionaalsete muusikute koolitamisse. (Pung 2002, lk 20)

Eesti taasiseseisvumise ja piiride avanemisega tekkisid uued võimalused. Koolid said hakata oma õppekavade üle ise otsustama (Vapper 2015). Kuni tänaseni on õppekavasid üha uuendatud, ning klaveriõppe võimalused on väga mitmeskesised ja kooliti erinevad. Võime leida õppekavasid süvaõppest kuni huviõppeni.

Tänapäevane Eesti muusikaharidussüsteem põhineb paljuski veel nõukogudeaegsel ülesehitusel (Pung 2002, lk 19), kuid üha enam lähtutakse õpilase individuaalsusest. Seetõttu on võimalik õppida muusikakoolides instrumenti ka huviõppena, kus põhirõhk on instrumendiõppel (Haasma 2006). Peale omavalitsuste hallatavate muusikakoolide on võimalik klaverit õppida veel ka eramuusikastuudiotest, klaverikoolides, nii eraõpetajate juures kui ka täiesti iseseisvalt, kasutades mänguuskuste omandamiseks kaasaegseid infotehnoloogilisi võimalusi.

Aegade jooksul on välja antud ka mitmeid erinevaid klaveriõpetuse metoodilisi materjale, milledest järgnevas alapeatükis lühidalt juttu tuleb.

1.2. Klaveriõpetuse metoodikast Eestis

Eesti klaveripedagoogika metoodika arengu alguseks võib pidada 1920-ndaid aastaid. Klaveriõpetuse metoodika esimeseks põhjapanevaks väljaandeks oli Peeter Ramuli töö "Moodsa klaveritehnika psühhofüüsilised alused", kus autor annab selge ülevaate klaveripedagoogika alustest ja arengust. (Valk-Falk 1987)

Märkimisväärne osa klaverimetoodika rajajana kuulub aga Riho Pätsile, kes tõi klaverimängu algõpetusse uued rahvuslikud jooned (Lippus 1997). Ta huvitus rahvamuusikale tuginevatest Orffi ja Kodaly muusikahariduse ideedest. Teedrajavaks sündmuseks osutus Riho Pätsi emakeelsete klaveriõpikute "Klaverimängu õpetus I-IV" ilmumine 1935. ja 1936. aastal, mida iseloomustavad moodsad metoodilised tõekspidamised ja uudne kõrgetasemeline repertuaar ning koosnemine eesti heliloojate meisterlikest rahvaviisitööstlustest (Valk-Falk 1987, lk 3). 1935. aastal ilmus teinegi

metoodiline materjal "Klaverimängu õpetus" Peeter Laja poolt, mis oli mõeldud muusikakoolidele, kuid ka iseseisvalt klaverimängu õppijale (Lippus 1997, lk 187).

Metoodika arengule on vabariigi muusikaõpetuses osutatud järjest kasvavat tähelepanu ning nende mõtete arendajateks ja kandjateks said paljud klaveripedagoogid. Suureks metoodiliseks probleemiks on aegade jooksul olnud klaverimängutehnika arendamine (Valk-Falk 1987, lk 3-4). Probleemidest lähtuvalt tunti üha suuremat vajadust emakeelse metoodilise kirjanduse järele, mille järel hakkas ilmuma ka sellekohast kirjandust. Ilmusid väljaanded - "Klaveriõpetuse metoodika küsimusi" (1975, 1981), "Klaverimetoodika õpik muusikakoolidele" (1977), aga ka varasemad eestikeelsed klaveriõpikud ning nende metoodilised eessõnad erinevatelt klaveripedagoogidelt nagu Riho Päts, Peeter Laja, Veera Lensin ja Leelo Kõlar. Avaldatud õppematerjalides tõuseb suuresti esile rahvamuusikast tulenev helikeel klaveriõpetuses (Lippus 1997).

2002. aastal ilmus I. Joametsal trükist praktiline õppevahend „Muusika-aabits”, mis oli mõeldud kasutamiseks klaveri algõpetuses (Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool). Kulus aastaid, enne kui järgmine eestikeelne lastele mõeldud klaveriaabits ilmavalgust nägi. 2014 ilmus Reet Lantsoni rõõmsavärviline „Klaveriõpik lastele“. Lustakas ja piltiderohke on ka Katri Rebase klaveriõpikud "Klaveriloomad - Väikesed käpad", mis on mõeldud klaverimänguga alustajatele.

Kogu teose põhjaliku analüüsi teostamise kohta pole välja antud õppematerjale. Siiski võib leida eestikeelsest kirjandusest muusikateose vormi analüüsi õpiku (Kull 1976), mis on üks osa kogu teose analüüsist.

1.3. Klaveripalade analüüsist

Tänapäeval on muusikateooria üheks oluliseks valdkonnaks kujunenud teoste analüüs. Muusikaanalüüsi loodavad teadmised on kasulikud muusika sügavamal ja täielikumal mõistmisel. (Kotta 2010, lk 76)

Päts ja Kõlar kirjutavad oma esimeses klaverivihikus, et klaverimäng seisneb muusika tunnetamise alusel kõigi rütmiliste, meloodiliste, harmooniliste, polüfooniliste, dünaamiliste, agoogiliste, artikulatsiooniliste ja vormiliste elementide realiseerimises. Õpilase tähelepanu suunamine eelnimetatud elementidele on vajalik juba õppeprotsessi alguses, et õpilane neid üksikuid elemente ka emotsionaalselt tunnetama ja seostama õpiks ehk oskaks analüüsida. (1975, lk 2)

Igal heliloojal on nägemus oma loodud loomingust ning soov, et interpreedid jälgiksid muusikateosesse kirja pandud juhiseid. Selleks, et sügavuti mõista ja aru saada õpitavast muusikateosest kui tervikust, tuleks õpilast suunata erinevaid aspekte märkama ja analüüsima. Analüüs mängib suurt rolli kogu pala õppimise protsessis.

Alustades uue teose õppimist, on õpetaja ülesanne minna sügavuti kõigisse pala segmentidesse, vaadates läbi sõrmestuse, analüüsides muusikat ning seeläbi anda õplasele võimalus pala kiiremini selgeks õppida (Chaun C. Chang 2017).

1.3.1. Õpitava repertuaari analüüsist Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetuse õppekavades.

Õpitava pala analüüs on õppeprotsessi osa ja seda peetakse elementaarseks, siiski võiks olla õpitava repertuaari analüüs kajastatud ka klaveriõpetuse õppekavades.

Muusikakooli klaveriõpetuse õppekava üldised nõudmised on kirjeldatud haridusministri 1. juuni 2002. a määruses nr 10 "Kohaliku omavalitsuse huvialakooli / muusika- ja kunstikoolide üleriigilise õppekava kinnitamine" (RTL 1999, 52, 677). 2007. aastal on antud määrus kehtetuks tunnistatud ning iga muusikakool kehtestab oma õppekava ise. Enamus muusikakoolide õppekavasid on kättesaadavad Eesti Hariduse Infosüsteemis (EHIS) kuid mõnedel muusikakoolidel puuduvad avalikult kättesaadavad õppekavad.

EHIS-est leitavad Lõuna-Eesti muusikakoolide (mk) klaveriõppe õppekavad on erinevad. Saab välja tuua klaveri süvaõppe (Võru mk, Valga mk, Tartu I mk), klaveri vabaõppe

(Valga mk, Elva mk), klaveriõppe (Vastseliina mk, Antsla mk, Räpina mk, Põltsamaa mk), klaveri põhiõppe (Tartu II mk, Tartu I mk, Nõo mk, Elva mk, Põlva mk, Jõgeva mk), klaveri huviõppe (Tartu II mk, Nõo mk, Põlva mk, Jõgeva mk), klaveri õppekavaga vabaklassi Nõo Muusikakoolis ning klaveri üldkultuurilise õppe Räpina Muusikakoolis. (2019)

Uurides neid õppekavasid, leidsid kaudselt mitmeid analüüsiga seotud aspekte, kuid neid pole üheski õppekavas otseselt välja toodud. Järgnevalt toon esile punkte erinevate Lõuna-Eesti muusikakoolide õppekavadest, mis on analüüsiga seotud.

Ühegi teose väga hea esituse juures ei saa mööda vaadata dünaamikast. Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveri õppekavadest on dünaamikamärgid välja toodud Võru mk (2011), Tartu II mk (2010), Tartu I mk (2010), Nõo mk (2018) ja Räpina mk (2010) õppekavadest.

Üldiselt **tempo ja fraseerimine** on välja toodud Tartu II mk (2010) ja Räpina mk (2010) klaveri õppekavas. Konkreetsete tempoterminid nooremas astmes, alteratsioonimärgid, muusikapala esitust iseloomustavad terminid on välja kirjutanud ainult Võru Muusikakool (2011). Teiste muusikakoolide ainekavadest neid leida ei õnnestunud.

Mänguvõtetted *legato, staccato, portato* on toodud Võru mk (2011), Tartu II mk (2010), Tartu I mk (2010), Nõo mk (2018) ja Jõgeva mk (2011) klaveri õppekavadest.

Pedaali võtmine lõppudel ja ka sidumispedaal ära märgitud vaid Tartu I mk (2010) õppekavas. Sõrmestuse õige kasutuse kohta on märgitud Tartu II mk (2010), Nõo mk (2018) ja Jõgeva mk (2011) õppekavadest.

Iseseisev teksti analüüs, kõlaline ja muusikaline ettekujutus teosest on kirjas Tartu II Muusikakooli klaveri õppekavas (2010). Teiste muusikakoolide õppekavadest seda ei kajastata.

Transponeerimine, **muusikapala jagamine lauseteks ja fraasideks** on toodud välja Nõo Muusikakooli klaveriõppe õppekavades. Samuti kirjutatakse seal: "Edukuse tagab heliredelite regulaarne harjutamine ja õpitava repertuaari helistikega sidumine, s.t. leida vastavas helistikus pala igale õpitavale heliredelile ja teatud tehnilisele võttele" (2018). See on otseselt seotud palade analüüsiga, et õpilane orienteeruks erinevate palade helistikes.

Tartu I Muusikakooli klaveri õppikavas on toodud, et õpetatakse **nooditeksti analüüsima** (õpilane määrab helistiku, taktimõõdu, rütmi, tempo, dünaamika ja mõlema käe faktuuri iseärasused) ja pidevalt ette vaadates nooti ladusalt lugema, et tagada kiirem palade õppimisprotsess ka eriala tundides (2010). Kõik see saab toimuda vaid siis, kui õpetaja on õpitavat repertuaari õpilasega analüüsinud, ning ta oskab nendele tähelepanu pöörata ka noodist lugemise käigus.

Järgnevas peatükis kirjeldan elemente, mida iga analüüsitava aspekti all mõtlen. Valitud analüüsitavatest elementidest moodustasin kolm rühma. Nendeks on muusikalised, tehnilised ja muud aspektid. Kõikidest elementidest olen teinud alljärgneva valiku, sest arvan, et just nendele tähelepanu pööramine ja nende analüüsimine aitab õpilastel kiiremini omandada õpitavat repertuaari.

1.3.2. Muusikalised aspektid

Muusikalistest aspektidest olen valinud järgnevad elemendid: helistik, tempo, rütmika, dünaamika, meloodia liigendamine fraasideks ja lauseteks, artikulatsioon, pala harmooniline ülesehitus (millistel akordidel pala põhineb) ning pala/teose vorm.

Helistik on muusikas mistahes helikõrguselt ehitatud mažoor- või minoor-helirida, mille tunnuseks noodikirjas on võtmemärgid, mis kirjutatakse kindlas järjekorras pärast noodivõtit (Habela 1972, lk 42). Teoses võib olla ka mitu helistikku. Teose õppimise seisukohast on helistike analüüsimine tähtis, sest see aitab paremini orienteeruda klaviatuuril ja kiirendab kindlasti ka pala omandamist.

Tempoks nimetatakse heliteose esitamise kiirust. Tempo märgitakse noodijoonestiku kohale kogu teose või selle osa alguses, kasutades itaaliakeelseid termineid (Körver 1956, lk 77). Muusikapala tempodele tähelepanu pööramine on väga oluline, sest vale tempo muudab teose karakteri ja meeleolu. Kui jätta analüüsimate tempo ja selle muutused, siis ei saa me sellist tulemust, nagu teose helilooja on silmas pidanud. Tulemuseks võib olla täielikult teistsugune versioon.

Rütmiga seonduvat vaadeldakse instrumendi õppeprotsessi päris alguses koos noodikirja ja vältuste märgistusega (Sillamaa 2014, lk 113). A. Antzon vahendab A. Nikitini mõtteid metoodika küsimustes - "Rütm väljendab kõige eredamalt muusika ajalist olemust, see organiseerib inimpsüühikat, tekitades vahetu soovi kaasa elada" (Valk-Falk 1987, lk 9). Rütmi analüüsimine aitab väljendada teose karakterit ning loob muusikapalast terviku. Oluline on selgeks teha õpilasele teoses esinevad erinevad rütmid ja nende vältused.

Meloodiaks nimetatakse ühehäälselt kulgevat muusikalist mõtet, mis koosneb erineva kõrguse ja vältusega helidest (Kull 1976, lk 6). Meloodiat võib pidada tähtsaimaks muusikaliseks väljendusvahendiks, sest enamasti avaldub muusikateose emotsionaalne sisu tema kaudu kõige otsesemalt. Meloodia analüüs aitab õpilasel mõista seda, kas meloodia on tõusev, laskuv, hüppeline, astmeline, liikuv või sujuv. Sellisel viisil noodipildi analüüsimine kiirendab õppeprotsessi.

Artikulatsioon ehk esitusvõte on üksteisele järgnevate või üheaegselt kõlavate helide tekitamise viis, näiteks legato, portato, staccato (Habela 1972, lk 15). Artikulatsioon on muusikaline keel, mis aitab edastada muusikalist mõtet, mistõttu on tarvis teada, mida, kuidas ja kus mängida ehk vajalik analüüsida.

Dünaamika on muusikapala kõlatugevus ja selle muutumine (Körver 1956, lk 87). Dünaamika annab heliloojale/interpreedile võimaluse rõhutada heliteose karakterit. Selleks, et dünaamilised muutused pala vältel esile tuua, on vajalik selgeks teha teose või pala dünaamiline plaan ehk siis teostada dünaamika analüüs.

Harmoonia on helide kooskõla ehk akordide järgnevus (Habela 1972, lk 41). Harmoonia analüüsimine aitab paremini mõista palas tekkivaid kõlapilte ja esinevaid akorde ning helistikke. Samuti aitab harmoonia analüüs seostada solfedžotunnis õpitud teoreetilisi teadmisi praktilise musitseerimisega.

Vorm on heliteose ülesehituse plaan, mis jaguneb lühemateks ja pikemateks osadeks (Kull 1976, lk 5). Muusikapala vormi analüüsi teostamine on vajalik, et mõista teoses olevaid kordusi.

1.3.3. Tehnilised aspektid

Lisaks muusikalistele aspektidele on analüüsimisel olulised ka tehnilised aspektid. Tehnilistest aspektidest pean kõige tähtsamaks analüüsida **sõrmestust** ja **pedaali** kasutust.

Õige **sõrmestus** õpitava pala puhul on täiesti vältimatu. Pala õppimise puhul märkame sõrmestusvigu üsna kiiresti, kui õpilane kipub takerduma korduvalt samas kohas. Mida kiiremas tempos peab pala mängima, seda olulisemaks muutub õige sõrmestus. Selleks, et vältida takerdusi kiires tempos mängimisel, peab õigetele sõrmedele tähelepanu pöörama pala õppimise protsessi alguses.

Kui sõrmestust peab analüüsima pala õppeprotsessi alguses, siis **pedaal** võetakse juurde, kui nooditekst on selge. Oluline on harjutada pala ilma pedaalita, sest kohe alguses pedaali lisamine teeb õpilase mängu lohakaks (Chaun C. Chang 2017). Klaveri kolm pedaali annavad võimaluse muuta nii heli kestvust kui tugevust ning seeläbi ilmestada esitatavat teost.

1.3.4. Muud aspektid

Muude aspektide alla jätsin need, mis otseselt teiste aspektide alla ei sobitunud. Nendeks on **emotsioon** ja teose **taustainformatsioon**. Õppeprotsessis välja toodud põnevad faktid nii helilooja eluloost kui ka ajastu kirjeldus loovad õpilasele elava pildi ja aitavad tekitada õiget emotsiooni.

2. UURIMUSE METOODIKA JA VALIM

Empiirilise uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid aspekte analüüsitakse õpitavas repertuaaris Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetuse tundides ja kui oluliseks klaveriõpetajad nende analüüsimist peavad. Käesolev peatükk jaguneb kolmeks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis kirjeldan valimit. Teises alapeatükis annan ülevaate andmete kogumise meetodist ja kirjeldan protseduuri. Kolmandas alapeatükis analüüsin andmeid.

2.1. Valim

Antud uurimuse viisin läbi Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetajate seas. Eesti Statistikaamet arvab Lõuna-Eesti alla Jõgeva, Põlva, Tartu, Viljandi, Valga ja Võru maakonna (Eesti Statistikaamet). Nendes maakondades on 18 muusikakooli.

Otsisin muusikakoolide kodulehekülgedelt õpetajate kontakte ning kirjutasin ja helistasin ka koolide direktoritele, et edastada küsimustik õpetajatele, kelle kontaktid polnud kättesaadavad. Lõuna-Eesti muusikakoolides töötab kokku 88 klaveriõpetajat. Küsitlusele vastused sain 30 klaveriõpetajalt, nendest 27 olid naisõpetajad ja kolm meesõpetajad. Üksteist vastanud õpetajat on vanuses 51 - 60 a, kaheksa õpetajat on vanuses 61 - 70 a, viis õpetajat on vanuses 31 - 40 a. 41 - 50 a. on neli õpetajat, ja kaks õpetajat on vanuses 71 a. või vanemad.

Vastanud õpetajatest omab seitseteist klaveriõpetajat magistrikraadi, mis on omandatud viieteistkümmel juhul Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Üks õpetaja on lõpetanud Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, üks Tartu Ülikooli, üks Tallinna Riikliku Konservatooriumi, üks Tallinna Pedagoogilise Instituudi, ja Conservatorio di Verona

Itaalias on lõpetanud üks õpetaja. Neljal õpetajal on omandatud bakalaureusekraad, kolmel õpetajal on kesk-eriharidus, lõpetanud Tartu Heino Elleri Muusikakooli ning kuuel klaveriõpetajal on keskharidus.

Enamus vastanud Lõuna-Eesti muusikakoolides töötavatest klaveriõpetajatest on väga pika tööstaažiga. Kolm õpetajat on töötanud klaveriõpetajana üle 46 aasta. Viis õpetajat on töötanud 41-45 aastat. 36-40 aastat on töötanud seitse vastanud õpetajat ja kuni viis aastat on töötanud klaveriõpetajana vastanutest vaid kaks.

Andmed klaveriõpetajate vanuse, hariduse ja tööstaaži kohta on saadud küsitluse vastustest.

2.1. Andmekogumise meetod ja protseduuri kirjeldus

Käesoleva uurimistöö viisin läbi Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetajate seas 2019. aasta veebruari ja märtsi kuus. Andmete kogumise meetodiks oli küsimustik, mille koostas kasutades *Google Forms* rakendust. Küsimustik koosnes 12 küsimusest, mis sisaldasid nii valikvastustega kui ka avatud küsimusi.

Koostatud ankeetküsitluse saatsin elektrooniliselt 46-le Lõuna-Eesti muusikakooli klaveriõpetajale, kelle e-posti aadressid olid avalikud muusikakoolide kodulehekülgedel. Kuna mitmetel muusikakoolidel puudub koduleht või on see üsna infovaene, siis otsisin muusikakoolide kontakttelefonid, ning võtsin ühendust muusikakoolide direktoritega, paludes neil oma küsitlust klaveriõpetajatele jagada. Seega küsitluse vastuste saamine osutus keerulisemaks, kui algselt tundus. Lõpuks sain vastuse 30 klaveriõpetajalt, ning nende andmete põhjal tegin järeldused.

2.3. Andmete analüüs

Käesolevas töös analüüsisin andmeid vastavalt nende sisule. Tulemusi näitan ka joonistena, millede juurde lisasin selgitused koos analüüsiva tekstiga.

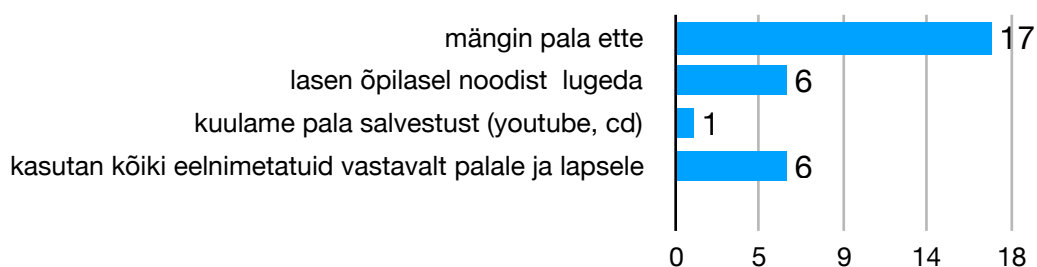

3. UURIMUSTÖÖ TULEMUSED JA ANALÜÜS

Käesolevas peatükis saab kokkuvõtliku ülevaate klaveriõpetajate küsimustiku tulemustest ning viimases alapeatükis teen vastavalt tulemustele järeldused.

3.1. Klaveriõpetajate küsitluste tulemused

1. Kuidas tutvustate õpilasele uut klaveripala?

Joonis 1. Uue klaveripala tutvustamise viisid.

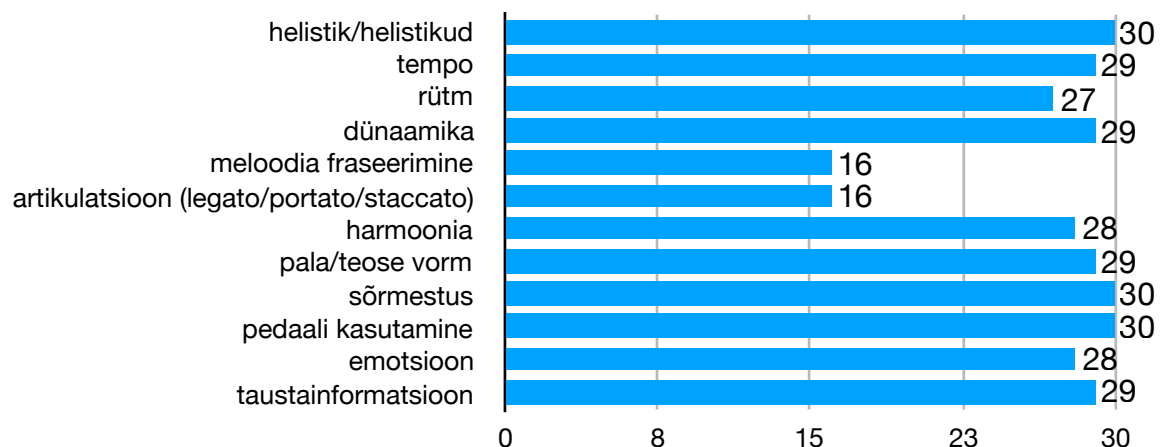
Küsimusele, kuidas tutvustate õpilasele uut klaveripala, oli antud mitmed vastamise variandid. Häälteenamus anti vastusele: mängin pala ette (17). Vastustest selgus, et kõige enam kasutavad pala ettemängimist just staažikad õpetajad. Arvan, et põhjuseks on see, et vanemad klaveriõpetajad on oma paljude tööaastate jooksul läbi mänginud väga suurel hulgal repertuaari ja neile on see arvatavasti kõige mugavam viis uut pala tutvustada. Kuus õpetajat kasutavad uue pala tutvumisel noodist lugemist. Kuigi noodist lugemine on igati kasulik, siis arvan, et sellisel viisil õpilasele pala tutvustamine ei ole just kõige motiveerivam, kuna õpilane ei saa palast terviklikku nägemust.

Üks klaveriõpetaja kuulab õpilastega palade salvestisi *Youtube*'st või *cd*'lt, kommenteerides, et valib *Youtube*'ist alati parima esituse. Sageli puudub klassiruumides aga video ja audio kasutamiseks vajalik tehnika. Sellisel juhul võiksid õpetajad soovitada õpilasel kuulata pala kindlasti kodus, kuna lisaks teose muusikalisele poolele näeb õpilane ka interpreedi emotsiooni ja esitust, mis on kindlasti õppeprotsessi toetav. Kuus vastanut kasutab kõiki eelmainitud viise õpilasele uue pala tutvustamiseks, vastavalt õpitavale palale ja lapse tasemele.

2. Kuivõrd oluliseks peate koos õpilasega õpitavat repertuaari analüüsida? Palun põhjendage!

Kõik küsimustele vastanud klaveriõpetajad arvavad, et õpitava repertuaari analüüs on väga oluline, sest analüüs on kogu pala õppeprotsessi eelduseks ja aluseks ning see toimub kogu teose õppimise vältel, kiirendades oluliselt pala omandamist. Kui õpilane teab, mida ta mängib (milliseid akorde, mis helistikus jne), muutub ka harjutamine efektiivsemaks. Oluliseks peetakse ka harmoonilist analüüsi, sest see aitab eos vältida pala esitamist puhtalt lihasmälu või visuaalse mälu baasilt. On välja toodud ka, et analüüsides teost, saab õpetaja seletada õpilasele, mida helilooja on püüdnud teose kaudu kujutada, kirjeldada ajastut, ja läbi selle luua muusikast avaramat pilti. Muusikapala analüüs lõimib nii instrumendiõppe, solfedžo kui ka muusikaloo.

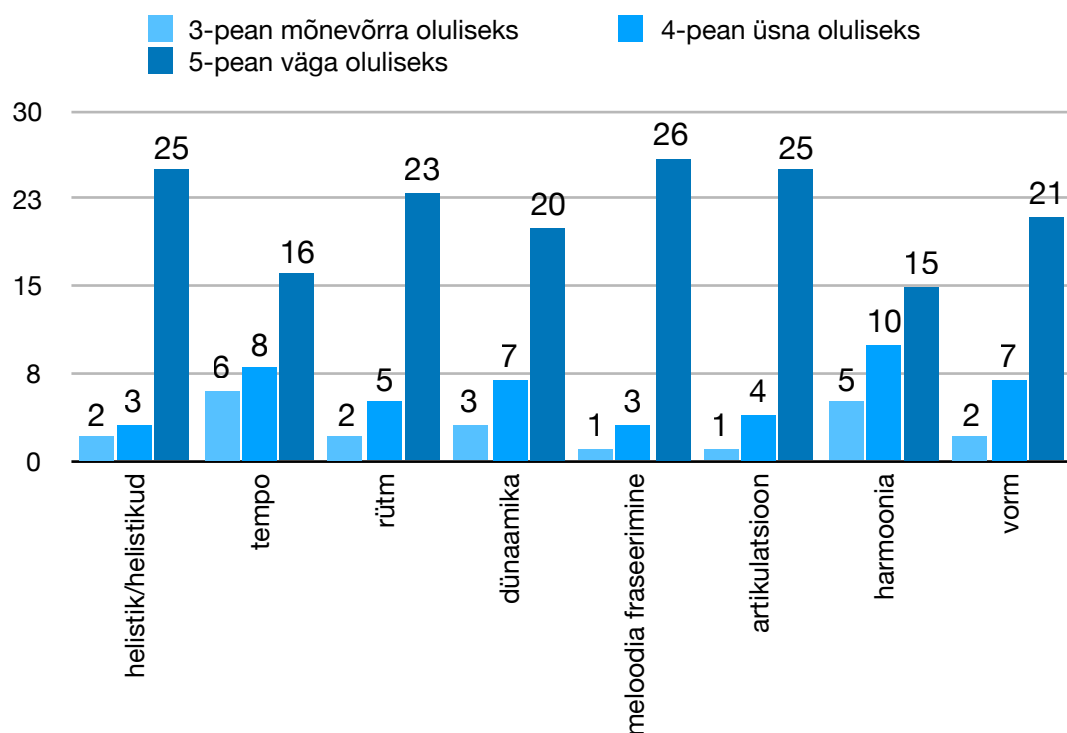
3. Milliseid aspekte analüüsitate õpilasega mängitava repertuaari õppeprotsessis?

Joonis 2. Õpitavas repertuaaris analüüsitavad aspektid.

Jooniselt võib näha, et kõik vastanud klaveriõpetajad analüüsivad helistikke, sõrmestust ja pedaali kasutust. Vastanutest 29 õpetajat analüüsib tempot, dünaamikat, vormi ning jagab ka teose kohta taustainformatsiooni. Lisaks toodi mõnes vastuses eraldi selgitusena välja, et osasid aspekte analüüsitakse vastavalt palale, harmooniat vaadeldakse vaid mõningates kohtades. Kuna paljud vastused olid ootuspärased, siis selleks, et saada asjade täpsemat seisu, lasin anda erinevatele aspektidele ka hinnangu nende olulisuse kohta.

4. Palun märkige, kui oluliseks peate järgnevate aspektide analüüsimist õpitavate palade protsessis?

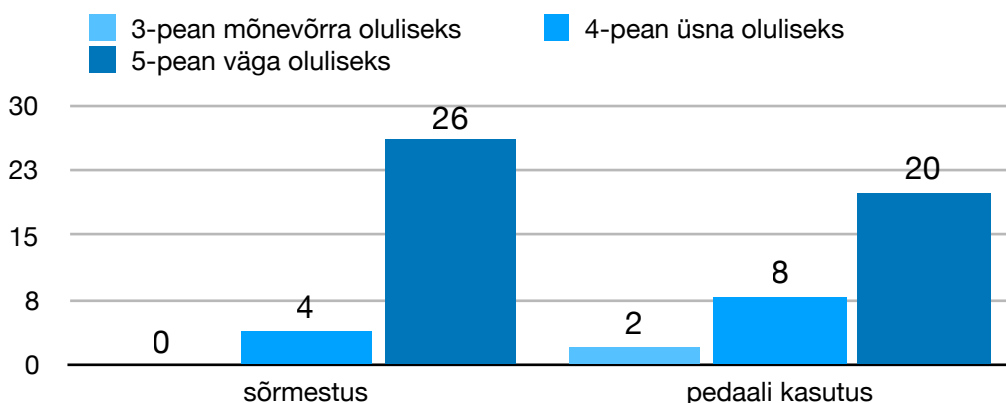
Joonis 3. Muusikaliste aspektide analüüsi olulisus

Joonistelt 2. ja 3. võime näha, et kuigi suurem osa õpetajatest analüüsib kõiki küsimustikus nimetatud aspekte, siis ei pea nad neid sama oluliseks. Jooniselt näeme, et väga oluliseks peavad helistiku analüüsimist 25 klaveriõpetajat, sest uut pala mängima hakates peame teadma, mis astmeid pala mängida ning seega esimese asjana suunatakse õpilase tähelepanu just pala helistikule.

Jooniselt 2. võime näha, et tempot analüüsivad 29 õpetajat 30-st. Jooniselt 3. selgub, et tempo analüüsi ei peeta kuigi oluliseks. 50 % õpetajatest peavad tempo analüüsi üsna või mõnevõrra oluliseks. Arvan, et tempo analüüsi tähtsus sõltub õpitavast teosest. Kui kogu muusikapala vältel on sama tempo, siis tavaliselt analüüsi osakaal on ka väiksem. Kui palas on vahelduvad osad ja tempod, siis olen veendunud, et sellisel juhul omistatakse tempo analüüsile ka suuremat tähtsust.

Dünaamika analüüs on väga oluline 20 õpetajale, ning mõnevõrra või üsna oluline 10 pedagoogile. Jooniselt on selgelt näha, et harmoonia analüüs on “väga oluline” tegelikult kõige vähem, võrreldes teiste aspektidega. Minu arvamuse kohaselt on harmoonia analüüs üks olulisemaid, kuna tänu analüüsitud harmooniale saab pala kiiremini selgeks.

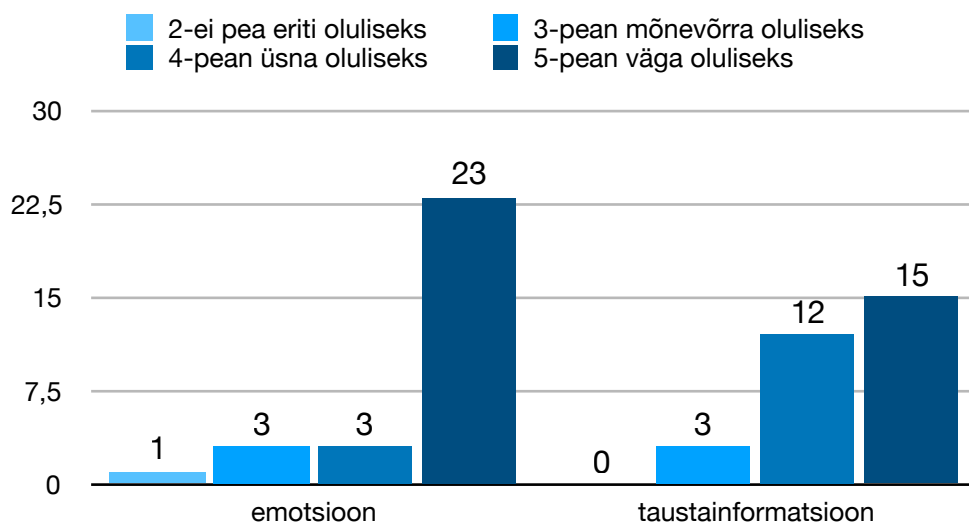
Põhjus, miks pooled klaveriõpetajad ei pea harmoonia analüüsi kuigi oluliseks, võib olla selles, et nad ei oska harmoonia analüüsi teostada. Üllatavalt tuleb jooniselt 2 välja, et neliteist klaveriõpetajat ei analüüsi meloodia fraseerimist ja artikulatsiooni, kuigi 3. jooniselt näeme, et 26 õpetajat peavad nende analüüsimist siiski väga oluliseks. Kõik sõltub sellest, kui keeruline on õpitav muusikapala ning milline on õpilase tase. Uue pala õppimise alustamisel peaks õpilasel olema selge, milline on pala vormiline ülesehitus ja taktimõõt, rütmifiguurid, põhihelistik ja kaldumised. Siit edasi tegeletakse juba sõrmestuse ja pedaali kasutusega.

Joonis 4. Tehniliste aspektide analüüsi olulisus klaveriõpetajate arvates.

Tehnilistest aspektidest analüüsivad kõik õpetajad sõrmestust ja pedaali kasutamist. Kõik õpetajad ei pea aga tehnilisi aspekte sama oluliseks, et neid analüüsida. Sõrmestuse analüüsimist peab väga oluliseks 26 õpetajat ja üsna oluliseks 4 klaveriõpetajat. Väga tähtis on kohe alguses pöörata tähelepanu õigele sõrmestusele, et näiteks lõpptulemusena pala kiiremas tempos mängimine ei valmistaks raskusi.

Pedaali kasutamise analüüsi peavad väga oluliseks 20 õpetajat, 8 peavad seda üsna oluliseks ning 2 õpetajat mõnevõrra oluliseks. Pedaali kasutamine muudab muusikapala kõla ja annab juurde emotsionaalsust. Kõik õpetajad ei pea pedaali kasutamise analüüsi väga oluliseks, sest palad on väga erinevad ja õpilaste oskused samuti.

Joonis 5. Muude aspektide analüüsi olulisus klaveriõpetajate arvates.

Teose esitamise emotsiooni analüüsivad 28 õpetajat. Väga oluliseks peavad seda 23 klaveriõpetajat. Üsna oluliseks ja mõnevõrra oluliseks peavad emotsiooni analüüsi 3 õpetajat. 1 klaveriõpetaja ei pea emotsiooni analüüsi eriti oluliseks. Taustainformatsiooni jagavad 29 klaveripedagoogi, kuid sellele ei omistata väga suurt tähtsust. Jooniselt 5 selgub, et vaid pooled klaveriõpetajad peavad taustainformatsiooni jagamist õpilasele väga oluliseks. Üsna oluliseks peavad lisainfo jagamist 12 õpetajat ning 3 õpetajat arvab, et taustainformatsioon on mõnevõrra oluline.

Mõned õpetajad on arvanud, et õpitava teose analüüsimisel tuleb õpetajana jälgida, mida ja kui palju teose karakterist ja iseloomust rääkida. Näiteks noorele algajale ei ole mõtet teosest rääkida kogu ajastu taustainformatsiooni ja helistikulisi suhteid vormi seisukohalt, kui laps veel harmooniat õppinud ei ole. Õpetajana on vahel raske tajuda, kas infot on lapse jaoks liiga palju ja kas see aitab kuidagi õppimisele ja harjutamisele üldse kaasa.

Järgnevad kaks küsimust pole küll otseselt seotud muusikapalade analüüsiga, kuid soovisin teada saada veel milliseid materjale ja oskusi vajaksid klaveriõpetajad klaveritundide läbiviimisel.

5. Milliseid materjale vajaksite veel klaveriõpetuse tundide läbiviimiseks?

Enamjaolt on meie klaveriõpetajad hästi varustatud erinevate materjalide ja suuremahulise noodikoguga. Välja on toodud vajadus heliredelite sõrmestuste kohalt. Kuigi heliredelite sõrmestuste teemal on Veera Lensinil välja antud raamat "Töö heliredelitega", ei ole see siiski kättesaadav kõigile õpetajatele. Kuigi klaveriõpetajatel on väga palju repertuaari, leitakse mõneti, et see on üsna vananenud ja tuntakse vajadust uue ja huvitava repertuaari järele.

Väga hea ideena on välja toodud, et klaveriõpetajatele tuleks kasuks üleriigiline pedagoogilise repertuaari pank. See annaks kindlasti paremad võimalused väiksematel muusikakoolidel kasutada rohkem uut repertuaari ja üldiselt mitmekesistada nii olemasolevaid muusikastiile kui ka tänapäevast muusikavalikut. Muusikakoolid aina arenevad ja täiustuvad, kuid praegu on väga palju klaveriklasse, kus puudub kaasaegne tehnika. Vajadust tuntakse nii audio-, video-, kui ka salvestustehnika järele. Üks vastanutest oli arvamisel, et kasulik oleks õpilase mängu salvestada, et õpilane saaks ise oma mängu kuulata ja analüüsida.

6. Milliseid oskusi vajaksite veel klaveriõpetuse tundide läbiviimisel?

Üldiselt on õpetajatel olemas palju erinevaid oskusi klaveritundide läbiviimiseks, kuna leitakse võimalusi enesetäienduseks. Erinevate heliloojate teoste interpreteerimine on väga

erinev, ning selles osas tuntakse vajadust enda arendamiseks. Mitmel juhul tuntakse vajadust improviseerimisoskuste arendamiseks. Õpilase seisukohast on väga hea, kui õpetaja on võimeline tutvustama improvisatsiooni ja sellega tunnis ka aktiivselt tegelema. Improviseerimisoskus annab suurema vabaduse ja võimaluse ükskõik kus ja millal mängida.

Kuna üha enam on meie ühiskonnas puuetega lapsi, ja neid püütakse kohelda samuti kui terveid lapsi, siis tuntakse puudujääki just selles osas, kuidas õpetada ja toetada erivajadustega last klaveriõpetuse tunnis. Õpetajad vajavad täiendavaid oskusi noodigraafika osas. Samuti vajaksid paljud õpetajad koolitust ja abi õpilaste motiveerimiseks.

Viimastel aegadel on populaarne grupiõpe, mille kohaselt tunnis on 2-5 klaverihuvilist õpilast. Tuntakse puudust teadmistest, kuidas paremini grupis teoseid ja klaverimängu baasaluseid õpetada. Grupiõppes olevad lapsed on oma loomult ja käitumiselt väga erinevad ning raske on korra hoidmine ning laste tähelepanu fokuseerimine. On esinenud raskusi nt polüfooniliste teoste mängimisel. Arvati, et lastel on lihtsam mängida teoseid, kus vasakul käel on puhtalt saatefunktsioon ja paremal käel meloodia, või kui mõlemad käed mängivad ühesugust muusikalist materjali. Laste jaoks on selline mänguviis arusaadavam.

7. Muud kommentaarid õpitava repertuaari analüüsi kohta?

Muude kommentaaridena õpitava repertuaari osas rõhutati analüüsi vajalikkust õppeprotsessis. Ilma pala tundmata (analüüsimata), on õpilasel raske muusikani jõuda. Sellest saab hästi aru just siis, kui õpilane on näiteks kontserdil esinemas. Millise emotsiooniga õpilane pala esitab, kuidas kasutab pedaali, milline on dünaamika, tempo, ning kas tekib ebamääraseid pause, mis viitaksid valele sõrmestusele.

Vastati ka, et pala omandamine sõltub suuresti ka sellest, kas õpilasele pala meeldib. Mida keerulisem on teos, seda olulisemaks muutub selle analüüs. Instrumendiõppes annab väga

hästi kasutada ka meie enda häält, näiteks keerukamate fraaside või lausete eelnev laulmine annab võimaluse kiirendada nende omandamist. Õpitava repertuaari analüüs peaks lõimuma teiste ainetega (solfedžo, muusikalugu, koosmäng, loovus jne). Väidetakse, et analüüsi vajavad rohkem just need õpilased, kes on vähem musikaalsed. Keerukamate helistike puhul tuleb kasuks mängida õpitavas palas esinevaid heliredeleid. See aitab ka klaviatuuril paremini ja kiiremini orienteeruda ning paika saab ka sõrmestus.

3.2. Järeldused

Käesoleva töö eesmärgiks on anda ülevaade õpitava repertuaari analüüsi rollist Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetuse tundides ja sellest, kui oluliseks peavad klaveriõpetajad õpitava repertuaari analüüsi erinevaid aspekte.

Uuringust selgus, et kõik klaveriõpetajad peavad õpitava repertuaari analüüsi väga oluliseks. Kõik on arvamusel, et analüüs on kõige alus ning toimub kogu teose õppimise vältel. On neid aspekte, mida analüüsivad kõik õpetajad, kui ka neid, mida mõned õpetajad ei analüüsi. Helistikke, sõrmestust ja pedaali kasutamist peavad kõik klaveriõpetajad elementaarseks ja analüüsivad õpitava teose puhul. Enamus õpetajaid analüüsib palade puhul ka tempot, dünaamikat, teose vormi, ning annab õpilasele pala kohta ka taustainformatsiooni. Suurem osa klaveriõpetajatest analüüsib rütmi, harmooniat ja kirjeldab ka emotsiooni, kuidas pala mängida. Meloodia fraseerimist ja artikulatsiooni analüüsivad vaid pooled klaveriõpetajad.

Tulemuste põhjal peab tõdema, et suuresti oleneb palade analüüs selle keerukusest ja õpilase tasemest. Iga pala on erinev ja pole vajadust kõiki aspekte analüüsida.

Küsitluse põhjal võib väita, et klaveriõpetajad peavad analüüsi elementaarseks ja õppeprotsessi aluseks. Iga õpilane peab teadma, mida ta mängib. Kõik analüüsimise käigus saadud teadmised ning järeldused aitavad õpilasel paremini teosest aru saada, andes palast üldise pildi ning sellisel viisil on ka pähe õppimine tõhusam.

Küsitlustulemustest selgus, et mängitava repertuaari õppeprotsessis analüüsitakse kõige sagedamini helistikke, sõrmestust ja pedaali kasutamist. Vähem analüüsitakse tempot, dünaamikat, teose vormi, rütmi ja harmooniat. Harvem analüüsitakse emotsiooni ning jagatakse taustainformatsiooni.

Selgus, et klaveriõpetajad ei pea kõikide väljatoodud aspektide analüüsi sama oluliseks. Kõige olulisemaks peetakse sõrmestuse, helistike ja artikulatsiooni analüüsi. Vähemoluliselt peetakse rütmi, emotsiooni, vormi, dünaamika ja pedaalikasutuse analüüsi õppeprotsessis. Mõnevõrra oluliselt peavad klaveriõpetajad tempo, harmoonia analüüsimist ja õpilastele taustainformatsiooni jagamist.

Tulemustest nähtub ka see, et klaveriõpetajad vajaksid ajakohast uut ja põnevat repertuaari ning sooviksid, et oleks ühine noodipank, kust vajadusel pedagoogilisi noote hankida. Enesetäiendust vajaksid klaveriõpetajad just erivajadustega laste õpetamise osas, samuti grupiõppe metoodilisi oskusi ning teadmisi, kuidas õpetada improvisatsiooni.

KOKKUVÕTE

Antud uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada õpitava repertuaari analüüsivate aspektide roll ja tähtsus klaveriõpetuse tundides Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetajate näitel. Otsisin vastuseid küsimustele:

- Milliseid aspekte analüüsitakse õpilasega mängitava repertuaari õppeprotsessis?
- Kas ja millist tähtsust omistavad klaveriõpetajad repertuaari analüüsile?

Töö esimeses peatükis andsin ülevaate uurimuse teoreetilisest raamistikust: klaveriõpetusest Eestis; metoodikast Eestis, milliseid klaveriõpetuse metoodilisi materjale on läbi aegade ilmunud; tõin välja repertuaari analüüsi osa klaveriõppe ainekavades, ning kirjeldasin analüüsi aspekte ja nende elemente. Teises peatükis käsitlesin uurimuse metoodikat ja valimit. Töö viimases osas esitasin uurimuse tulemused ja järeldused.

Uurimistöö praktilise osa viisin läbi Lõuna-Eesti muusikakoolides ajavahemikul veebruar-märts 2019. Koostatud ankeetküsitlused saatsin elektrooniliselt klaveriõpetajale, kelle e-posti aadressid olid avalikult muusikakoolide kodulehekülgedel. Kuna kõigil muusikakoolidel ei ole kodulehekülge või puudusid seal kontaktid, siis võtsin telefoni teel ühendust nende muusikakoolide direktoritega, paludes minu küsitlust oma kooli klaveriõpetajatele jagada. Küsitlusele vastas kolmkümmend klaveriõpetajat.

Uurimistöö tulemusena selgus, et Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetajad analüüsivad klaveriõpetuse tundides helistikke, sõrmestust ja pedaali kasutust, samuti tempot, dünaamikat, vormilist ülesehitust, rütmi, meloodia fraseerimist, artikulatsiooni, emotsiooni, harmooniat ning jagab ka teose kohta taustainformatsiooni. Klaveriõpetajad on veendunud, et õpitava repertuaari analüüs on ülioluline ja kõige alus, toimudes kogu teose õppimise protsessi vältel. Teose analüüs aitab luua õpilasele tervikliku ja avarama pildi

õpitavast klaveripalast. Analüüsi kaudu mõistab õpilane paremini teost ning analüüs kiirendab seeläbi teose omandamist, tehes harjutamise efektiivsemaks. Sel juhul ei ole klaveri ja nooditeksti õppimine lahus muusika õppimisest. Õpilane peab ka teadma, kes on helilooja, mis ajal ta elas ning mida helilooja on püüdnud läbi selle teose kujutada.

Töö protsessile tagasi vaadates võin välja tuua tähelepaneku, mis ilmnes alles küsitluse tulemusi analüüsides. Uurimuses tuli küll välja, et kõik klaveriõpetajad peavad väga oluliseks analüüsi ja teevad seda, kuid vastuseta jääb, kas õpilased ikkagi teavad mida mängivad? Seega arvan, et uurimuse oleksin võinud läbi viia lisaks klaveriõpetajatele veel ka klaveriõpilaste seas. Seeläbi oleks võib-olla saanud veel parema ülevaate sellest, kuidas ja mil määral Lõuna - Eesti muusikakoolide klaveritundides õpitavate muusikapalade analüüsi teostatakse.

KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS

- Badina, I.** 2012. Eino Tambergi "Lasteaasta klaverialbum" interpretatsiooni probleemidest. Magistritöö. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Chaun C. Chang.** 2017. Fundamentals of Piano Practice. <https://buildmedia.readthedocs.org/media/pdf/fundamentals-of-piano-practice/latest/fundamentals-of-piano-practice.pdf>. (29.04.2019)
- Eesti Hariduse Infosüsteem.** 2019. <https://enda.ehis.ee/avalik/avalik/oppekava/OppekavaOtsi.faces>. (03.03.2019)
- Eesti Muusikakoolide Liit.** 2019. <http://www.muusikakoolid.ee>. (04.03.2019)
- Eesti Statistikaamet.** 2019. <https://www.stat.ee/296046>. (05.03.2019)
- Grahv, V.** 2017. Muusikakooli 1.-3. klassi repertuaar Eesti heliloojate klaveripalade näitel. Bakalaureusetöö. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Haasma, U.** 2006. Muusikakoolide osa eesti hariduses ja kultuuris. Eesti Muusikakoolide Liit. http://www.muusikakoolid.ee/arhiiv/www.eestimuusikakoolideliit.ee/easydata/customers/emueesti/files/ettekanded/Muusikakooli_osa.pdf. (05.03.2019)
- Habela, J.** 1972. Muusika sõnastik. Tallinn: Eesti Raamat.
- Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooli koduleht.** 2019. Elleri kooli ajaloost. <https://www.tmk.ee/uldinfo/ajalugu>. (03.03.19)
- Huvikooli seadus.** 2015. RT I 2015, 256. <https://www.riigiteataja.ee/akt/123032015256> (04.03.2019).
- Jõgeva Muusikakool.** 2010. Klaveri põhiõppe õppekava. <https://enda.ehis.ee/avalik/avalik/oppekava/OppekavaOtsi.faces>. (05.03.2019)
- Kotta, K.** 2011. Teater .Muusika. Kino. ANALÜÜS KUI KEEL: Mõtteid muusikaanalüüsist VI rahvusvahelise muusikateooria konverentsi taustal. nr. 2, lk.76-80.
- Kull, I.** 1976. Muusikateoste vormi analüüs. Tallinn: Valgus.
- Kõrver, B.** 1956. Muusika elementaarteooria. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- Lensin, V.** 1975. Töö heliredelitega. Tallinn: Eesti Raamat.

- Lippus, V.** 1997. Eesti pianistliku kultuuri kujunemine. Eesti Muusikaakadeemia. Eesti muusikaajaloo toimetised 3. Tallinn.
- Nõo muusikakool.** 2018. Klaveri huviõppe õppekava. <https://enda.ehis.ee/avalik/avalik/oppekava/OppekavaOtsi.faces>. (05.03.2019)
- Potštar, J.** 2014. Õpilaste abistamine muusikateoste päheõppimisel Pärnu regiooni klaveriõpetajate näitel. Bakalaureusetöö. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Pung, A.** 2002. Quo vadis. Eesti muusikaharidus. Muusika, 2
- Pöld, A.** 1973. Mati Kuulbergi "11 klaveripala lastele" metoodiline analüüs. Diplomitöö. Tallinn: Tallinna Riiklik Konservatoorium.
- Päts, R. Kõlar, L.** 1975. Klaveriõpik 1. vihik. Algosa. Tallinn: Eesti Raamat
- Räpina Muusikakool.** 2010. Klaveri üldkultuuriline õpe. <https://enda.ehis.ee/avalik/avalik/oppekava/OppekavaOtsi.faces>. (05.03.2019)
- Sary, A.** 1975. Mõtteid ja kogemusi algõpetusest. Klaveriõpetuse metoodikaküsimusi. Tallinn
- Sillamaa, V.** 2014. Rütmimuusika teooria. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia: Vali Press OÜ.
- Tartu I Muusikakool.** 2010. Klaveri põhiõppe õppekava. <https://enda.ehis.ee/avalik/avalik/oppekava/OppekavaOtsi.faces>. (04.03.2019)
- Tartu II Muusikakool.** 2010. Klaveri põhiõppe õppekava. <https://enda.ehis.ee/avalik/avalik/oppekava/OppekavaOtsi.faces>. (04.03.2019)
- Valk-Falk, M.** 1987. Klaveriõpetuse metoodika küsimusi. Tallinn.
- Vapper, T.** 2015. Nõukogude-aegne elu pisipedas õpilase ja õpetaja pilguga. Õpetajateleht. 27.märts. <http://opleht.ee/2015/03/noukogude-aegne-elu-pisipedas-opilase-ja-opetaja-pilguga/>. (03.03.2019)
- Võru Muusikakool.** 2008. Süvaõppe klaveri õppekava. <http://www.vorumuusikakool.ee/dokumendid/126398975521.pdf>. (04.03.2019).
- Õunapuu, L.** 2019. Üliõpilaste kirjalikud tööd. Metoodiline juhend bakalaureuse-, seminari-, magistri-, lõputööde, referaadi ja essee koostamiseks ning vormistamiseks. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia.

LISA

Küsimustik klaveriõpetajatele

Lugupeetud klaveriõpetaja!

Minu nimi on Kerli Hellamaa. Olen Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia tudeng ning kirjutan oma bakalaureuse tööd teemal: "Õpitava repertuaari analüüsimine klaveriõpetuse tundides Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetajate näitel". Selleks palun Teie kaasabi. Küsitlusele vastamine võtab aega 10-15 min. Küsitlus on anonüümne.

Ette tänades!

1. Sugu *

- Mees
- Naine

2. Vanus *

- 30 a.
- 31 - 40 a.
- 41 - 50 a.
- 51 - 60 a.
- 61 -70 a.
- 71 a. <

3. Milline on Teie muusikaline haridusaste? *

- keskharidus
- bakalaureus/rakenduslik kõrgharidus
- magister

- doktor
- Other:

4. Millises kõrgkoolis olete omandanud muusikalise kõrghariduse? *

- Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
- Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
- Ei oma kõrgharidust
- Other:

5. Mis aastatel omandasite muusikalise kõrghariduse? *

6. Kui kaua olete olnud klaveriõpetaja? *

7. Kuidas tutvustate õpilasele uut klaveripala? *

- mängin pala ette
- lasen õpilasel noodist lugeda
- kuulame pala salvestuselt (youtube, cd)
- Other:

8. Kuivõrd oluliseks peate koos õpilasega õpitavat repertuaari analüüsida? Palun põhjendage! *

9. Milliseid aspekte analüüsitate õpilasega mängitava repertuaari õppeprotsessis?

Märkige palun kõik, mida analüüsitate. *

- helistik/helistikud
- tempo
- rütmika
- dünaamika
- meloodia liigendumine fraasideks ja lauseteks
- meloodia fraseerimine
- pala harmooniline ülesehitus (millistele akordidel õpitav pala põhineb?)

- pala/teose vorm
- sõrmestus
- pedaali kasutamine
- emotsioon
- teose taustainformatsioon (ajastu, helilooja)
- Other:

10. Palun märkige, kui oluliseks peate järgnevate aspektide analüüsimist õpitavate palade protsessis? *

	0- ei oska öelda	1-ei pea üldse oluliseks	2 - ei pea eriti oluliseks	3 - pean mõnevõrra oluliseks	4 - pean üsna oluliseks	5 - pean väga oluliseks
(Pala/teose) helistik / helistikud						
tempo						
Pala/heliteose rütmika						
Pala/heliteose dünaamika (dünaamiline üleehitus)						
meloodia liigendumine fraasideks ja lauseteks						
meloodia fraseerimine						

pala/teose harmoniline üleehitus (millistel akordidel õpitav pala põhineb?)						
teose vormiline üleehitus						
sõrmestus						
pedaali kasutamine						
Teose üldine emotsioon						
Teose taustainformatsi oon (ajastu, helilooja)						

11. Milliseid materjale vajaksite veel klaveriõpetuse tundide läbiviimisel?

12. Milliseid oskusi vajaksite veel klaveriõpetuse tundide läbiviimisel?

13. Muud kommentaarid õpitava repertuaari analüüsi kohta.

SUMMARY

The aim of the present paper was to find out the role and the significance of the analysable aspects of the repertoire in the piano lessons. The example group comprised of the piano teachers of South Estonia. The research questions were:

- Which aspects of the repertoire are analysed with the student during the learning process?
- If and how important is the analysis of the repertoire according to the teacher's opinions?

In the first chapter of the paper I provided an overview of the general theoretical background: teaching piano in Estonia; the methodology in Estonia, what methodological materials have been published throughout different periods; I brought out the topics of the analysis of the repertoire in the syllaby of teaching the piano, and described the aspects and the elements of the analysis. In the second chapter I discussed the methods and the sample of the research. In the final chapter I provided results and the conclusions.

I carried out the research in the music schools of South Estonia in the time interval from February to March 2019. I sent the compiled questionnaire by email to piano teachers whose email addresses could be openly found on the websites of the music schools. If the music school did not have a website or there were no contacts found there, I approached the headmasters of the music schools by telephones and asked to share the questionnaire to the piano teachers. Thirty piano teachers answered the questionnaire.

The results of the research indicate that in the piano lessons in South Estonia, the teachers analyse the key, the position of fingers and the use of pedal, tempo, dynamics, formal structure, rhythm, melody, articulation, emotion, harmony and the background information of the piece of music. The teachers of piano are convinced that the analysis of the repertoire is crucially important, generally the basis of learning music and is being conducted during the whole learning process of any piece of music. The analysis of the

piece of music supports creating wider and more consistent image about the piano piece being learned. Through the analysis, students' comprehension of the piece of music is more effective and the analysis supports the process of practising and acquiring the piece of music. Thereby, learning the piano and the notes is not separated from learning music. The student has to know who the composer is, when did he or she live, and what have been the intentions of the composer by creating the piece of music.

When reflecting the process of compiling the present paper and analysing the results of the research, attention should be paid to one aspect. Although the research revealed that the teachers both emphasize and carry out the analysis, hence, there is no answer found to a question why students do not know what they are playing. Thus, in addition to the teachers of piano, the present research should have been carried out among the students as well. Thereby, the overview of how and to what extent the analysis of the piece of music is being implemented in the music lessons of the music schools in South Estonia would have been more accurate.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kerli Hellamaa,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose "Õpitava repertuaari analüüs Lõuna-Eesti muusikakoolide klaveriõpetuse tundides", mille juhendaja on Themuri Sulamanidze,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kerli Hellamaa

14.05.2019